

Kegunaan Transliterasi Dalam Pengajaran Dan Pembelajaran Bahasa Arab

Azman Che Mat

azman531@tganu.uitm.edu.my

Akademi Pengajian Bahasa

Kampus Terengganu

Universiti Teknologi MARA (UiTM)

Ahmad Nazuki@Marzuki Yaakub

nazuki211@tganu.uitm.edu.my

Akademi Pengajian Bahasa

Kampus Terengganu

Universiti Teknologi MARA (UiTM)

Abstrak

Grafologi bahasa Arab (BA) adalah unik kerana ciri keanjalan setiap huruf yang terdapat padanya. Setiap huruf BA perlu berubah pola penulisannya ketika berada di pangkal kata, di pertengahan kata dan di hujung kata. Penguasaan grafologi ini sudah tentu memerlukan tempoh masa dalam proses pengajaran dan pembelajaran BA bagi pelajar yang tidak menguasainya dengan baik. Kaedah transliterasi sebagai terjemahan unit grafologi BA kepada grafologi Latin dipercayai boleh digunakan untuk mengurangkan tempoh masa tersebut. Kegunaan transliterasi dalam pengajaran dan pembelajaran BA belum diuji secara empirikal terhadap pelajar Melayu. Oleh itu, kajian awal ini dilakukan untuk memenuhi dua tujuan; pertama, mendapatkan pandangan pengajar bahasa Arab terhadap kaedah transliterasi dan kedua, sejauh manakah penggunaannya oleh pelajar-pelajar BA sebagai salah satu strategi pembelajaran. Kajian ini menggunakan data-data yang dikutip menerusi dua instrumen iaitu soal selidik dan temubual. Subjek kajian yang terlibat dalam kajian ini ialah 334 pelajar UiTM untuk mengisi solaseselidik sementara 10 orang pensyarah BA dari beberapa institusi pengajian tinggi di Terengganu dan Kelantan serta 10 orang lagi pelajar UiTM dipilih untuk ditemubual. Dapatan kajian dianalisis menggunakan dua pendekatan iaitu kualitatif dan kuantitatif. Hasil kajian mendapati terdapat pensyarah yang menyokong penggunaan kaedah transliterasi dan ada yang menolaknya dengan hujah masing-masing. Bagaimanapun, kebanyakan pelajar yang terlibat dengan kajian menunjukkan sikap positif terhadap penggunaan kaedah ini.

Katakunci: transliterasi, bahasa Arab, pengajaran, pembelajaran.

The Use Of Transliteration In The Teaching And Learning Of Arabic

Abstract

Arabic grafology is unique for its flexibility of each script used. As such, to acquire this grafology is time consuming. Transliteration method which translates Arabic grafology into Latin grafology can be used to reduce that period of time. There was no empirical study conducted to test its usefulness on Malay students. Hence, this study was carried out to highlight the following: first, to explore the Arabic teachers' views toward the method of transliteration and second, to examine the extent it was used by the Arabic students as one of their learning strategies. Data was collected through two instruments; questionnaires and interviews. 344 students from UiTM were chosen to complete the questionnaires. Whereas the respondents involved in the interviews were 10 Arabic lecturers from five higher learning institutions in Terengganu and Kelantan and 10 UiTM students. The results of the study revealed that some of the lecturers supported transliteration use while others rejected with their own arguments. However, most of the students involved had shown positive attitudes toward the use of this method.

Keywords: transliteration, Arabic language, teaching, learning.

Pendahuluan

Transliterasi ialah "*proses atau hasil mengalihkan tanda grafik daripada satu sistem tulisan kepada sistem yang lain*" (Ramli Md Salleh et al., 1997). Contohnya, alih huruf daripada tulisan Jawi kepada tulisan Rumi. Transliterasi Arab-Rumi ialah perbuatan menukar perkataan yang ditulis dalam tulisan Arab ke dalam tulisan Rumi untuk membolehkan pembaca yang tidak boleh membaca tulisan Arab mengetahui sebutannya (Wikipedia, 2009). Terdapat tiga langkah dalam proses menentukan sistem transliterasi (Catford, 1996), iaitu huruf bahasa sumber digantikan dengan unit fonologi bahasa sumber. Ini merupakan proses celik huruf biasa yang menukarkan bentuk daripada perantara tulisan kepada perantara lisan. Keduanya, unit fonologi bahasa sumber diterjemah kepada unit fonologi bahasa sasaran dan ketiga, unit fonologi bahasa sasaran ditukarkan kepada huruf bahasa sasaran atau unit grafologi lain.

Dalam konteks pengajaran dan pembelajaran bahasa, terdapat penulis buku pembelajaran bahasa Arab (BA) untuk umum seperti Nurul Huda (2005), Mohd. Harun Rashid dan Khalid Perwez (2004), Abul Hashim (2000), Syed Ali (2000) dan Syed Ali (1999) pernah memperkenalkan kaedah transliterasi sebagai satu pendekatan untuk memudahkan para pelajar menguasai BA. Malah dalam buku rujukan penting dalam berbahasa Arab juga menggunakan kaedah ini seperti Ahmad Von Denffer (1991) dan Beg (1979). Pengkaji setempat juga menggunakan kaedah transliterasi untuk penerbitan hasil kajian yang berkaitan BA dan tulisan Jawi (Lihat Hj. Wan Mohd Shaghir Abdullah 2004; 1999; 1998).

Pada dasarnya, penggunaan kaedah ini adalah untuk menyediakan laporan ilmiah dalam bidang pengajian Islam dan BA atau Parsi, seperti *Transliterasi: Arab-Turki-Parsi* oleh Muhammad Bukhari Lubis dan Ali Haji Ahmad (1999) dan buku panduan *Gaya UKM* (2000). Namun UiTM secara rasminya mengangkat kaedah ini dalam silibus subjek bahasa Arab (Lihat Panel Penulis Unit Bahasa Arab UiTM, 2004) sebagai satu pendekatan pengajaran dan pembelajaran BA. Dengan memperkenalkan pendekatan ini, dijangkakan para pelajar UiTM yang mengambil subjek BA dapat menguasai BA komunikasi dengan cepat dan berkesan. Selain itu, dengan adanya transliterasi, diandaikan para pelajar akan lebih merasa selesa dan seronok semasa proses pengajaran dan pembelajaran dijalankan.

Motivasi Kajian

Pada masa kini pengajaran BA di Malaysia berkembang pesat (Zainur Rijal & Rosni, 2007). BA diajar dan dipelajari oleh pelbagai golongan masyarakat tanpa mengira umur, agama dan latar belakang. Oleh itu, pusat pengajian yang menawarkan BA sebagai bahasa asing atau pilihan menghadapi beberapa masalah untuk memudahkan dan menarik minat pelajar mempelajari BA. Sesungguhnya antara faktor kelemahan pelajar menguasai BA dengan baik disebabkan oleh kaedah pengajaran yang kurang berkesan (Ab. Halim, 2005) dan kandungan buku teks yang tidak sesuai dengan tahap pelajar.

Walaupun terdapat sarjana setempat dan terdahulu menegaskan betapa perlunya BA dianggap sebagai bahasa Islam iaitu bahasa al-Qur'an dan al-Hadis, namun dalam kes UiTM sebagai pusat pengajian tinggi awam menawarkan BA sebagai bahasa asing atau ketiga. Unit BA di UiTM telah melalui pelbagai peringkat dalam memantapkan pengajaran dan pembelajaran BA. Pada mulanya tenaga pengajar BA telah menggunakan buku teks BA yang diterbitkan oleh kerajaan Arab Saudi, iaitu *al-ʿArabiyyah li al-Nashīʿin*. Oleh kerana penggunaan buku itu agak tinggi dari segi kandungan dan pendekatan, maka unit BA telah menubuhkan satu panel yang diberi kepercayaan dan tanggungjawab menyediakan buku teks, khusus untuk pelajar yang mengambil BA di seluruh UiTM. Perkara ini bersesuaian dengan situasi semasa kerana kebanyakan universiti tempatan telah pun menerbitkan buku teks masing-masing.

Setakat ini, subjek BA ditawarkan kepada pelajar di peringkat diploma dan ijazah sahaja. Maka buku teks yang disediakan meliputi dua siri untuk pelajar diploma dan tiga siri untuk pelajar ijazah. Terkini, panel penulis buku teks sedang menyediakan buku teks khusus untuk pelajar Program Pelancongan sebanyak empat siri. Kelainan buku teks yang disediakan oleh unit bahasa Arab UiTM ialah aplikasi pendekatan baru iaitu kaedah transliterasi. Tujuannya ialah untuk menarik minat pelajar mempelajari BA dan membantu pembelajaran supaya menjadi lebih menarik dan mudah bagi pelajar-pelajar yang tidak mempunyai asas BA atau tulisan jawi. Selain itu, objektif utama subjek BA yang diperkenalkan adalah untuk tujuan komunikasi. Justeru kaedah transliterasi diyakini membantu pelajar menguasai kemahiran bertutur yang dinilai seperti berikut (Mohammad Seman & Mohd Zuhir, 2006):

1. Kebolehan melafazkan ungkapan,

2. Kebolehan menyoal untuk mendapatkan maklumat,
3. Kebolehan menyatakan idea dan hujah yang kritis dan analitis,
4. Kebolehan menyampaikan pesanan, ucapan, berita dan laporan.

Dalam buku teks, penggunaan transliterasi diletakkan betul-betul di bawah setiap kosa kata BA. Pelajar boleh terus merujuk kepada transliterasi untuk menyebut kosa kata Arab seperti berikut:

كرة القدم	كرة الطاولة
kurat al qadann	kurat al tawilat
bola sepak	ping pong
كرة السلة	كرة الريس
kurat al-sallat	kurat al-risy
tula keranjang	badminton
كرة الطائرة	الكرة
kurat al-tajirat	al-kuratt
bola tampar	bola

Rajah 1: Contoh transliterasi yang digunakan dalam buku teks UiTM

Namun begitu, apakah penggunaan kaedah ini benar-benar berkesan dalam memantapkan pengajaran BA? Bahkan kemungkinan juga terdapat kekurangan yang boleh menyebabkan kemahiran menulis dan membaca pelajar dalam tulisan Arab akan terjejas. Oleh itu, satu kajian perlu dibuat untuk meninjau kegunaan kaedah ini di kalangan pelajar BA. Kajian kes pelajar di UiTM Terengganu ini merupakan langkah pertama untuk meninjau kemanfaatan kaedah ini dalam pembelajaran dan pengajaran BA.

Objektif Kajian

Kajian ini dilakukan untuk mencapai dua objektif utama iaitu:

1. Meninjau pandangan pengajar BA terhadap penggunaan transliterasi dan sejauh mana pelajar UiTM Terengganu menggunakan transliterasi dalam pembelajaran BA mereka.

2. Mengenal pasti adakah penggunaan kaedah transliterasi dapat membantu para pelajar dalam menguasai kemahiran BA dari aspek aktif (penghasilan) dan pasif (penerimaan).

Metodologi

Penyelidikan ini merupakan kajian lapangan dan bersifat gabungan kualitatif dan kuantitatif. Kaedah temubual digunakan untuk mendapatkan maklumbalas daripada pengajar BA dan juga pelajar. Untuk memenuhi keperluan kajian ini, pihak penyelidik menemubual 10 orang pengajar BA sama ada yang terlibat secara langsung atau tidak dengan penggunaan kaedah ini. Jumlah pelajar juga ialah sepuluh orang, iaitu pelajar-pelajar yang terlibat dengan penggunaan kaedah ini. Tujuan temubual ini adalah untuk memberi gambaran awal kepada pihak penyelidik sejauh mana kaedah ini digunakan di kalangan pelajar.

Responden kajian untuk solasesidik pula dipilih daripada pelajar-pelajar yang menghadiri kelas bahasa Arab BAB 101, 151, 401, 451, dan 501 di UiTM Terengganu. Populasi keseluruhan adalah sebanyak 446 orang. Pihak penyelidik hanya berjaya mendapatkan sampel kajian sebanyak 344 orang daripada populasi sasaran. Namun begitu, jumlah sampel ini adalah sah mengikut jadual persampelan oleh Uma Sakaran (2003).

Untuk mendapatkan data yang diperlukan, penyelidik telah menggunakan instrumen borang soal selidik, iaitu penyelidik telah menyediakan satu set soalan yang bertulis kepada responden berhubung dengan kajian untuk dijawab. Setelah data ini terkumpul, penyelidik mengklompokan data-data tersebut mengikut itemnya. Kemudian data-data ini dianalisis dengan pendekatan analisis kualitatif, iaitu menggambarkan wujud atau tidak penggunaan transliterasi oleh responden dalam pembelajaran BA dan apakah keperluan terhadap penambahbaikannya.

Analisis Data dan Dapatan Kajian

Pihak penyelidik telah menggunakan pendekatan deduktif untuk menginterpretasi data-data yang dikumpulkan dalam kajian ini. Data-data yang diperolehi untuk kajian ini terbahagi kepada dua, iaitu temubual dan soalselidik serta pengujian hipotesis. Analisis data untuk kajian ini adalah seperti berikut:

1. Temubual

Data temubual dibahagikan kepada dua kategori iaitu pensyarah BA termasuk yang di luar daripada UiTMT dan pelajar BA UiTM Terengganu.

1.1 Temubual dengan pensyarah BA

Setelah meneliti temubual dengan pensyarah BA di Kolej Islam Ahmad Shah (KIAS), Pusat Bahasa Arab Nilam Puri (PBANP), Universiti Darul Iman (Kampus KUSZA) dan Universiti Teknologi MARA (UiTM) Kampus Dungun, pihak penyelidik telah merumuskan beberapa perkara seperti berikut:

- Terdapat perbezaan pandangan berhubung dengan pengaplikasian kaedah transliterasi di kalangan pensyarah BA. Khususnya apabila melibatkan pelajar Melayu Islam yang diyakini paling tidak pernah mempelajari al-Qur'an ketika masih kecil, membaca doa dalam solat dan ibadat-ibadat fardu ain yang lain.
- Ada pensyarah yang menyokong bahawa kaedah ini memberi manfaat untuk tujuan sebagai pemudah cara, panduan rujukan, untuk pelajar yang tiada asas BA langsung dan juga sebagai alat bantu untuk tujuan mengulangkaji.
- Manakala pensyarah yang tidak menyokong kaedah ini pula berpendapat bahawa pelajar boleh menguasai abjad Arab secara langsung. Lagipun mereka berpendapat, kebanyakan pelajar yang mahu belajar BA sudah ada sedikit sebanyak latarbelakang pengetahuan BA atau tulisan Jawi. Ada juga yang berpandangan kaedah ini boleh melambatkan proses pengajaran dan pembelajaran.
- Walau pun sedemikian, mereka semua sepakat dan bersetuju bahawa kaedah ini baik dan berfaedah dalam penulisan ilmiah, seperti buku, tesis, jurnal dan sebagainya.

1.2 Temubual dengan pelajar BA di UiTM Terengganu

Setiap pelajar yang telah ditemubual memberikan reaksi yang berbeza mengikut latarbelakang dan pengalaman mereka dengan BA. Pihak penyelidik telah meringkaskan temubual itu dalam rumusan seperti berikut:

- Bagi mereka yang sudah mempunyai asas BA, kaedah ini tidak memberi manfaat yang besar kepada mereka.
- Namun ada juga yang menggunakan kaedah ini, tetapi bukan secara keseluruhan. Sebagai contoh apabila terdapat perkataan yang sukar untuk disebut, mereka akan merujuk kepada kaedah transliterasi. Ada yang menggunakannya pada peringkat awal sahaja, apabila sudah terbiasa dengan tulisan Arab mereka tidak lagi bergantung kepada kaedah ini.
- Terdapat juga yang menggunakan kaedah ini untuk membantu mereka membuat rujukan bagi sebutan dan membuat ulangkaji secara bersendirian.

2. Soalselidik

Data soalselidik ini melibatkan responden seramai 344 orang sahaja. Mereka adalah pelajar BA daripada setiap tahap pada sesi Jun-Nov 2005. Item-item daripada soal selidik ini telah dihuraikan seperti berikut:

2.1 Latar belakang responden

Jadual 1: Program pengajian responden

Program Pengajian	Kekerapan	Peratus
Dip. Peng. Perniagaan	71	20.6
Dip. Pengurusan Bank	31	9.0
Dip. Analisis Pelaburan	21	6.1
Ija. Perakaunan	70	20.3
Ijaz. P.P (Pemasaran)	34	9.9
Ijaz. P.P (Perbank Islam)	29	8.4
Ijaz. P.P (Operasi)	49	14.2
Ijaz. P.P (Kewangan)	38	11.0
Ijaz. Perkom. per.	1	.3
Jumlah	344	100.0

Taburan responden mengikut program yang diikuti menunjukkan jumlah yang agak banyak iaitu seramai 344 orang. Secara turutan, iaitu kekerapan tertinggi kepada yang terendah adalah 71 orang daripada Diploma Pengurusan Perniagaan, 70 orang daripada Ijazah Perakaunan, 49 orang daripada Ijazah Pengurusan Perniagaan (Operasi), 38 orang daripada Ijazah Pengurusan Perniagaan (Kewangan), 34 orang daripada Ijazah Pengurusan Perniagaan (Pemasaran), 31 orang daripada Diploma Pengurusan Bank, 29 orang daripada Ijazah Pengurusan Perniagaan (Perbankan Islam), 21 orang daripada Diploma Analisis Pelaburan dan paling akhir ialah seorang sahaja daripada Ijazah Perkomputeran Perniagaan.

Jumlah sebenar pelajar ialah 446 orang, iaitu lebih 102 orang tidak terlibat sebagai responden kajian. Hal ini terjadi kerana ada pelajar yang tidak hadir untuk menjawab soal selidik pada minggu terakhir selepas ujian berterusan selesai. Walaupun begitu, jumlah responden yang ada adalah sudah cukup sebagai data untuk kajian ini.

2.2 Taburan responden mengikut kod kursus

Jadual 2: Taburan responden mengikut kod kursus

Kod Kursus	Kekerapan	Peratus
BAB 101	94	27.3
BAB 151	28	8.1
BAB 401	53	15.4
BAB 451	38	11.0
BAB 501	131	38.1
Keseluruhan	344	100.0

Responden yang mengambil BAB 501 adalah paling banyak iaitu seramai 131 orang (38.1 %). Kemudian kod kursus BAB 101, BAB 401, BAB 451 dan BAB 151 adalah mengikut turutan berikut; 94 orang (27.3 %), 53 orang (15.4 %) 38 orang (11.0 %) dan 28 orang (8.1 %).

Jumlah responden yang banyak pada kod BAB 501 adalah disebabkan oleh sebilangan besar daripada mereka adalah pelajar yang pernah mengambil BA semasa program diploma lagi di UiTM. Apabila mereka menyambung pelajaran di peringkat ijazah, mereka menghadiri kod BAB 501 untuk menamatkan kursus bahasa ketiga mereka. Mereka terdiri daripada pelajar-pelajar UiTM dari cawangan yang berlainan dan ada juga dari kolej swasta yang mengadakan program usaha sama dengan UiTM.

2.3 Pengalaman BA responden

Jadual 3: Pengalaman BA responden

Pengalaman	Kekerapan	Peratus
Ya	231	67.2
Tidak	113	32.8
Keseluruhan	344	100.0

Jika dilihat pada pengalaman BA responden, tidak hairanlah kebanyakan mereka mempunyai pengalaman awal belajar BA sama ada di peringkat tadika mahupun sekolah. Maka boleh diandaikan bahawa kerana pengalaman itu jugalah yang mendorong mereka untuk mempelajari BA semasa di universiti.

Daripada jumlah responden, sebanyak 231 orang iaitu 67.2 % sudah mempunyai pengalaman awal BA. Manakala 113 orang pula iaitu 32.8 % tidak mempunyai langsung pengalaman dengan BA. Sekiranya dilihat pada satu sudut, memang masih ada ruang untuk meningkatkan lagi minat pelajar untuk mengambil BA di peringkat universiti terutama bagi mereka yang belum pernah mempelajari BA.

2.4 Kesedaran responden terhadap penggunaan transliterasi

Jadual 4: Kesedaran responden terhadap penggunaan transliterasi

Sedar Penggunaan Transliterasi	Kekerapan	Peratus
Ya	304	88.4
Tidak	40	11.6
Keseluruhan	344	100.0

Responden sedar akan wujudnya kaedah transliterasi ini di dalam buku teks yang digunakan dalam pembelajaran BA di UiTM. Ternyata sekali bahawa kebanyakan mereka sedar dan tahu kaedah ini telah diterapkan dalam buku teks. Kekerapan menunjukkan sebanyak 304 orang iaitu 88.4 % menyedari penggunaan kaedah ini manakala 40 orang sahaja iaitu 11.6 % tidak menyedarinya.

Ini menunjukkan responden tahu tujuan kaedah ini diterapkan dalam buku teks. Oleh kerana itu kebanyakan mereka sedar kewujudan kaedah ini dalam buku teks yang digunakan oleh mereka. Meskipun pengajar tidak memberi panduan yang mendalam terhadap penggunaan kaedah ini, namun ternyata responden mempunyai inisiatif sendiri untuk menggunakan kaedah ini secara peribadi.

2.5 Bahan bacaan yang menggunakan transliterasi

Jelas bahawa kaedah transliterasi bukanlah perkara asing bagi sebahagian besar responden. Hal ini membuktikan kaedah ini sudah digunapakai dengan meluas dalam buku-buku pengajaran dan pembelajaran BA di luar kuliah. Meskipun begitu, perbezaan antara yang pernah menggunakan kaedah ini dengan yang tidak adalah tidak jauh

bezanya iaitu 180 (52.3 %) orang mengatakan pernah, manakala 164 (47.7 %) orang lagi mengatakan tidak pernah seperti jadual 5 di bawah.

Jadual 5: Bahan bacaan yang menggunakan transliterasi

Pernah Menggunakan Kaedah ini	Kekerapan	Peratus
Ya	180	52.3
Tidak	164	47.7
Keseluruhan	344	100.0

Responden kajian ini telah melalui pengalaman penggunaan kaedah transliterasi dalam buku-buku yang sebelumnya. Hal ini membuktikan bahawa kaedah transliterasi bukan kaedah baru yang menyebabkan responden kekok untuk menggunakannya.

2.6 Penguasaan responden terhadap tulisan Arab/ Jawi

Jadual 6 menunjukkan min bagi setiap tahap penguasaan responden dalam menggunakan tulisan Arab/Jawi sebelum mengambil kursus BA di UiTM. Lima item telah dikemukakan dengan menggunakan 5 skala untuk mengukur tahap penguasaan responden.

Jadual 6: Penguasaan responden terhadap tulisan Arab/ Jawi

Penguasaan Tulisan	Min
Bilangan huruf Arab	3.72
Sebutan huruf Arab	3.61
Menyambung huruf dalam tulisan	3.49
Sebutan perkataan	3.57
Ungkapan/frasa	3.37
Keseluruhan	3.55

N=344

Min bagi item pertama (bilangan huruf BA) ialah 3.72, item kedua (sebutan huruf BA) ialah 3.61, item ketiga (menyambung huruf tulisan) ialah 3.49, item keempat (sebutan perkataan) ialah 3.57 dan item keenam (ungkapan ayat/frasa) ialah 3.37.

Secara keseluruhannya, min penguasaan responden adalah sederhana dan hampir baik. Perkara ini membuktikan kebanyakan responden sudah mempunyai asas tulisan Arab/Jawi kerana kesemua mereka adalah beragama Islam. Walaupun ada yang tidak pernah mempelajari BA secara formal tetapi mereka sudah didedahkan dengan bacaan Al-Qur'an dan doa-doa yang tentunya dipelajari dan dibaca dalam tulisan Arab.

2.7 Pandangan responden terhadap bantuan kaedah transliterasi

Untuk tujuan mengukur pandangan responden terhadap kaedah transliterasi membantu responden dalam tulisan BA, pihak penyelidik juga menggunakan 5 item dengan lima skala likert iaitu 1-*amat tidak membantu*, 2-*tidak membantu*, 3-*tidak pasti*, 4-*membantu* dan 5-*amat membantu*.

Jadual 7: Kaedah transliterasi membantu responden

Bantuan Kaedah Transliterasi	Min
Semua huruf Arab	3.84
Huruf Arab tertentu	3.81
Semua perkataan	3.72
Perkataan tertentu	3.84
Seluruh ayat dalam teks	3.76
Keseluruhan	3.79

N =344

Jadual di atas menjelaskan min setiap item tersebut dengan turutan berikut; item pertama (Semua huruf Arab) 3.84, item kedua (Huruf Arab tertentu) 3.81, item ketiga (Semua perkataan) 3.72, item keempat (Perkataan tertentu sahaja) 3.84 dan item kelima (Seluruh ayat dalam teks) 3.76. Keseluruhan item-item ini menunjukkan min yang hampir setara iaitu responden tidak pasti tapi hampir kepada percaya bahawa kaedah ini membantu mereka menguasai tulisan BA.

2.8 Kegunaan kaedah transliterasi dalam ujian

Penggunaan kaedah transliterasi juga diukur dalam ujian-ujian berterusan yang dilalui oleh responden sepanjang semester ini. Memang terdapat sebilangan pelajar yang menggunakan kaedah ini untuk membantu mereka menghadapi ujian. Dalam soalselidik ini, terdapat enam item yang digunakan untuk mengukur pandangan responden dengan lima skala iaitu; 1-*amat tidak membantu*, 2-*tidak membantu*, 3-*tidak pasti*, 4-*membantu* dan 5-*amat membantu*.

Jadual 8: Kegunaan kaedah transliterasi dalam ujian

Kegunaan untuk Ujian	Min
Ujian bertulis	3.82
Ujian imlak	3.80
Ujian mendengar	3.71
Ujian oral individu	3.85
Ujian oral berkumpulan	3.88
Ujian membaca	3.95
Keseluruhan	3.83

N=344

Walaupun secara keseluruhannya min menunjukkan responden dalam skala tidak pasti kaedah ini membantu mereka dalam ujian, tetapi min yang ditunjukkan hampir kepada skala yang keempat iaitu membantu. Oleh itu boleh dikatakan bahawa kaedah transliterasi ini memainkan peranan untuk membantu responden, walaupun dengan kadar yang sedikit untuk menghadapi menghadapi ujian-ujian berterusan BA. Hal ini disokong oleh pengalaman penyelidik sendiri yang pernah mendapati ada segelintir pelajar yang menggunakan transliterasi untuk membantu mereka menyalin soalan dalam ujian imlak dan mendengar.

2.9 Manfaat kaedah transliterasi untuk perbualan

Dari aspek kemahiran perbualan, responden juga ditanya apakah kaedah transliterasi juga membantu mereka. Dalam soalselidik ini, terdapat lima item yang digunakan untuk

mengukur pandangan responden dengan lima skala iaitu; 1-*amat tidak setuju*, 2-*tidak setuju*, 3-*tidak pasti*, 4-*setuju* dan 5-*amat setuju*.

Jadual 9: Kaedah transliterasi untuk perbualan

Transliterasi dalam Perbualan	Min
Banyak kosa kata dapat diingati	3.73
Sebutan lebih mudah diingati	3.81
Lebih mudah menghafal ucapan	3.88
Mudah menjangkakan maksud ucapan	3.72
Cara sebutan lebih tepat	3.80
Keseluruhan	3.78

N=343

Min setiap item adalah dengan urutan berikut; 3.73-banyak kosa kata dapat diingati, 3.81-sebutan lebih senang diingati, 3.88-lebih mudah menghafal ucapan mudah, 3.72- mudah menjangkakan maksud ucapan dan 3.80-cara sebutan lebih tepat.

Meskipun min menunjukkan tahap sederhana, namun adalah wajar untuk mengatakan responden agak bersetuju bahawa kaedah transliterasi membantu kemahiran perbualan dalam BA. Perkara ini disebabkan kadar min hampir kepada skala yang keempat.

2.10 Manfaat kaedah transliterasi untuk penulisan

Dari aspek kemahiran penulisan, responden juga ditanya apakah kaedah transliterasi juga membantu mereka. Dalam soalselidik ini, terdapat lima item yang digunakan untuk mengukur pandangan responden dengan lima skala iaitu; 1-*amat tidak setuju*, 2-*tidak setuju*, 3-*tidak pasti*, 4-*setuju* dan 5-*amat setuju*.

Jadual 10: Manfaat kaedah transliterasi untuk penulisan

Manfaat Transliterasi dalam Penulisan	Min
Lebih mudah menyalin nota	3.58
Lebih cepat menulis sebarang idea	3.62
Mudah untuk mengulangkaji	3.90
Tidak mampu menggunakan tulisan asal	3.34
Tidak mampu memahami tulisan asal	3.31
Keseluruhan	3.55

N =344

Min setiap item adalah dengan urutan berikut; 3.58-Lebih mudah menyalin nota, 3.62-Lebih cepat menulis sebarang idea, 3.90-mudah untuk mengulangkaji, 3.34-Tidak mampu menggunakan tulisan asal dan 3.31-Tidak mampu memahami tulisan asal.

Meskipun min menunjukkan pada tahap sederhana, namun tidak keterlaluan untuk mengatakan sebahagian responden agak bersetuju bahawa kaedah transliterasi membantu kemahiran menulis dalam BA khususnya menyalin nota, catatan dan sebagainya. Perkara ini disebabkan kadar min hampir kepada skala yang keempat.

Perbincangan dan Saranan

Sesungguhnya kajian ini telah dapat mengenalpasti kegunaan kaedah transliterasi di kalangan responden di UiTM Terengganu. Di samping itu, pandangan para pensyarah BA terhadap kaedah ini juga membantu pihak penyelidik mengemukakan beberapa saranan untuk dimanfaatkan daripada kajian ini.

Oleh itu, pihak penyelidik telah mencadangkan beberapa saranan yang difikirkan sesuai dengan dapatan daripada kajian ini, antaranya:

1. Aplikasi kaedah transliterasi untuk pengajaran BA di IPT di Malaysia masih baru. Ini disebabkan oleh budaya dan tradisi pengajaran dan pembelajaran BA dimulakan dengan tulisan Arab itu sendiri. Penerapan kaedah ini juga dianggap

- tidak relevan kerana ada tanggapan bahawa BA bukanlah asing kepada masyarakat yang beragama Islam. Namun dalam konteks dunia hari ini, di Malaysia sendiri BA juga diminati oleh bangsa dan kaum lain yang bukan Islam. Di samping itu juga, tidak dapat dinafikan bahawa pembaharuan dalam pengajaran BA perlu dipelbagaikan untuk menarik minat mempelajarinya.
2. Kaedah transliterasi perlu dilihat dari sudut positif, iaitu penggunaannya lebih berkesan untuk tujuan kemahiran lisan/tulisan menurut pandangan responden. Oleh yang sedemikian, satu kajian khusus berkaitan dengan penggunaan kaedah ini dan penguasaan lisan/tulisan boleh dilakukan dengan lebih terperinci pada masa akan datang. Selain itu kaedah ini juga membantu pelajar untuk memudahkan mereka membuat persiapan menghadapi ujian-ujian bahasa.
 3. Kajian ini sebenarnya masih kecil sumbangannya untuk membuktikan dapatan yang saksama dan adil. Ini kerana kebanyakan responden kajian terdiri daripada pelajar yang telah mempunyai asas di dalam BA. Hasilnya menunjukkan tahap penggunaan kaedah transliterasi berada di tahap sederhana. Pihak penyelidik mencadangkan agar kajian yang lebih besar populasinya iaitu meliputi semua pelajar UiTM dilakukan untuk mendapatkan hasil yang lebih tepat dan saksama.
 4. Memandangkan dapatan kajian ini hampir berpihak kepada manfaat kaedah transliterasi, pihak penyelidik ingin menyarankan agar kegunaan kaedah ini boleh diteruskan dan dinilai dari masa ke masa oleh panel penulis untuk masa akan datang. Selain itu, teknik pengajaran menggunakan kaedah ini harus direkabentuk agar pengajar BA dapat membantu pelajar menggunakan kaedah ini dengan lebih berkesan.
 5. Pada hemat pihak penyelidik, kaedah transliterasi perlu dikekalkan pada perkataan-perkataan Arab yang dikenalpasti sebagai sukar. Contohnya, perkataan yang panjang, yang pertama kali digunakan dalam teks, kosa kata baru, ucapan ringkas yang jarang digunakan dan sebagainya. Ertinya, penggunaan kaedah ini boleh dikurangkan apabila pelajar mula menggunakan buku teks untuk tahap kedua dan lanjutan.

Penghargaan

Pihak penyelidik mengucapkan ribuan terima kasih kepada Institut Penyelidikan Universiti Teknologi MARA (UiTM) Malaysia, kampus Dungun kerana membiayai penyelidikan ini sehingga selesai.

Rujukan

- Ab. Halim Mohamad. (2005). Pengajaran bahasa Arab melalui kaedah komunikatif bersepadu. Dlm. Hassan Basri Awang Mat Dahan, Zawawi Ismail & Muhammad Azhar Zailani. (Pnyt.), *Pendidikan Islam dan Bahasa Arab: Perspektif Pengajian Tinggi*, (hlm 137-162), Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya.
- Abul Hashim. (2000). *Arabic made easy*. Kuala Lumpur: Islamic Book Trust.
- Ahmad Von Denffer. (1991). *‘Ulum Al-Quran: An introduction to the sciences of the Qur’ān*. Kuala Lumpur: Islamic Foundation.
- Beg M. A. J. (1979). *Arabic loan-words*. Kuala Lumpur: The University of Malaya Press.
- Catford, J. C. (1996). *Teori linguistik bagi penterjemah*. Pent. Uma A/P Iyavoo dan Koh Chung Gaik. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Mohammad Seman & Mohd Zuhir Abd Rahman. (2006). Strategi penilaian pembelajaran kemahiran mendengar dan bertutur bahasa Arab. Dalam Mohd Rosdi Ismail dan Mat Taib Pa, (Penyt), *Pengajaran dan pembelajaran Bahasa Arab di Malaysia*, (hlm. 89-106), Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya.
- Mohd. Harun Rashid & Khalid Perwez. (2004). *Arabic phrase book*. India: Goodword Books.
- Muhammad Bukhari Lubis & Ali Haji Ahmad. (1999). *Transliterasi: Arab. Turki. Parsi*. Kuala Lumpur: Open Press.
- Nurul Huda. (2005). *Pertuturan bahasa Arab: Mudah dan praktis*. Kuala Lumpur: Golden Books Centre Sdn. Bhd.
- Panel Penulis Unit Bahasa Arab UiTM. (2004). *Al-Ibtikar fi Ta‘līm al-‘Arabiyyah alItti‘āliyyah*. Selangor: Penerbitan Salafi.
- Ramli Md Salleh, Sanat Md. Nasir & Noor Ein Mohd Nor. (1997). *Kamus linguistik*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Syed, A. Ali. (2000). *Arabic for beginner*. Kuala Lumpur: Golden Books Centre Sdn. Bhd.
- Syed, A. Ali. (1999). *Let us converse in Arabic*. Kuala Lumpur: Golden Books Centre Sdn. Bhd.
- Uma Sekaran. (2003). *Research methods for bussiness*. India: Replika Press Pvt. Ltd.

Wan Mohd Shaghir Abdullah. (1998). *Tarikh Fatani*. Kuala Lumpur: Khazanah Fathaniyyah.

Wan Mohd Shaghir Abdullah. (1999). *Faridatul Faraid*. Kuala Lumpur: Khazanah Fathaniyyah.

Wan Mohd Shaghir Abdullah. (1999). *Penyebaran Islam dan silsilah ulama sejagat dunia Melayu: Siri Kedua*. Kuala Lumpur: Khazanah Fathaniyyah.

Wan Mohd Shaghir Abdullah. (2004). *Munyatul Mushalli*. Kuala Lumpur: Khazanah Fathaniyyah.

Gaya UKM. (2000). Bangi: Pusat Pengajian Siswazah, Universiti Kebangsaan Malaysia.

Wikipedia Versi Bahasa Melayu. (2009). *Transliterasi Arab rumi*. (Atas talian) Telah dimuat turun 12 Oktober 2009, dari http://ms.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Transliterasi_Arab-Rumi

Zainur Rijal Abdul Razak & Rosni Samah. (2007). *Kesan bahasa Arab dalam peradaban Melayu di Malaysia*. Negeri Sembilan: Kolej Universiti Islam Malaysia.

Penulis

Azman Che Mat ialah Pensyarah Kanan di Akademi Pengajian Bahasa UiTM Terengganu, Kampus Dungun, Terengganu. Beliau telah menyiapkan tesis kedoktoran dalam bidang bahasa Arab berkaitan bidang Terjemahan Arab-Melayu di Universiti Malaysia Terengganu pada tahun 2010. Beliau juga giat melakukan penyelidikan dalam bidang pengajaran dan pembelajaran bahasa Arab sebagai bahasa ketiga semenjak 2004.

Ahmad Nazuki@Marzuki Yaakub ialah Pensyarah Kanan di Akademi Pengajian Bahasa UiTM Terengganu, Kampus Dungun. Beliau telah berkhidmat sebagai pensyarah bahasa Arab lebih daripada 20 tahun. Beliau juga terlibat sebagai panel penulis buku teks bahasa Arab untuk UiTM. Beliau memegang ijazah sarjana bahasa Arab dari Fakulti Linguistik, Universiti Malaya.